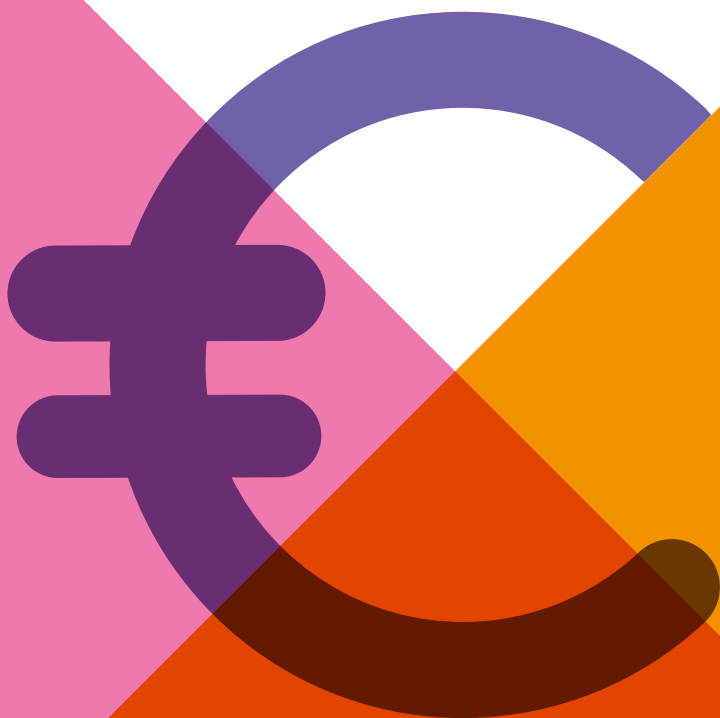

DE KUNST
VAN HET LENEEN
SAMENVATTING
TALENTLEENING
CULTUUR
2016

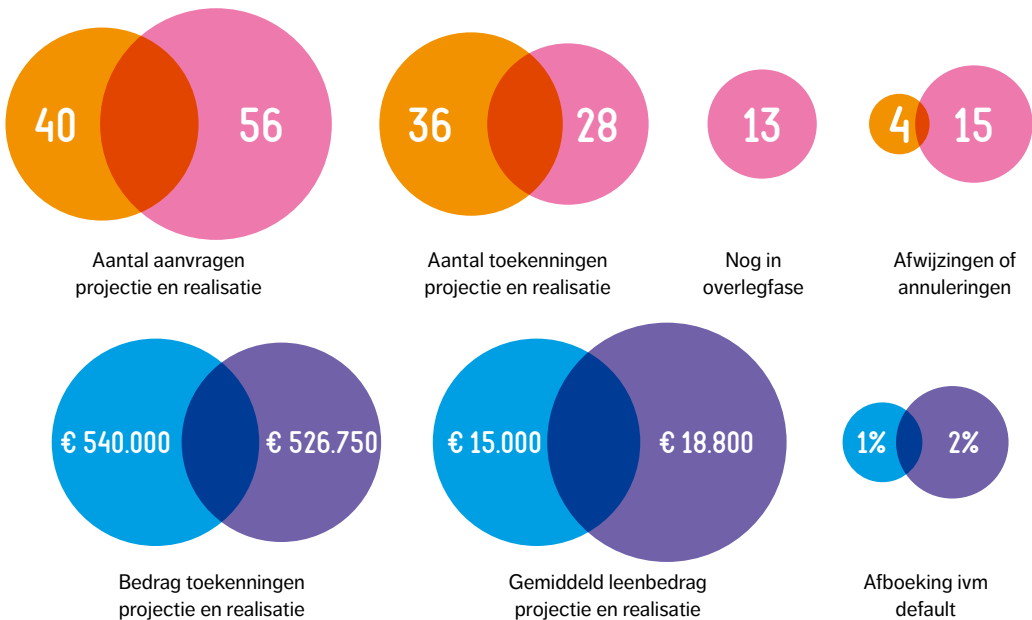

CULTUUR+ONDERNEMEN

DE TALENTLENING VOOR CULTUUR

In april 2015 introduceerde Cultuur+Ondernemen de *Talentlening*, een lening tot maximaal € 40.000 met een rente van 3% voor talenten in kunst, cultuur en creatieve sector. Dit als belangrijke aanvulling op de microkredieten en (regionale) cultuurleningen die Cultuur+Ondernemen al gedurende vele jaren aan de kunst- en cultuursector beschikbaar stelt. De minister van OCW heeft de Talentlening mogelijk gemaakt door een projectsubsidie te verlenen van € 3,3 miljoen voor de periode van 10 jaar vanaf december 2014.

Een lening legt het accent op investeren en terugverdienen, en bevordert ondernemerschap. Een budgettair voordeel van een revolverende leenfaciliteit is dat de beschikbare middelen meervoudig kunnen worden ingezet, voor opeenvolgende initiatieven en projecten van verschillende leningnemers. Zo ontstaat een interessante multiplier.

AANPAK VAN DE EVALUATIE

Aan de toekenning van de subsidie heeft de minister de verplichting tot een tweetal tussentijdse evaluaties verbonden, waarvan de eerste vóór 1 oktober 2016 moet zijn afgerond. Bij de evaluatie confronteren wij de resultaten tot nu toe met de Business Case waarop de subsidieverlening is gebaseerd. De evaluatie is langs de volgende lijnen opgezet.

1. *Kwantitatieve analyse*: de cijfers in aantallen aanvragen, toekenningen, disciplines, investeringsdoel en achtergrond van de aanvragers.
2. *Kwalitatieve analyse* aan de hand van interviews met leningnemers en andere betrokkenen.
3. *Toetsing bij stakeholders* in bilaterale gesprekken en tijdens een Ronde Tafelbijeenkomst.
4. *Desk research* naar de context van de Nederlandse kunst- en cultuursector.

IMPLEMENTATIE EN GOVERNANCE

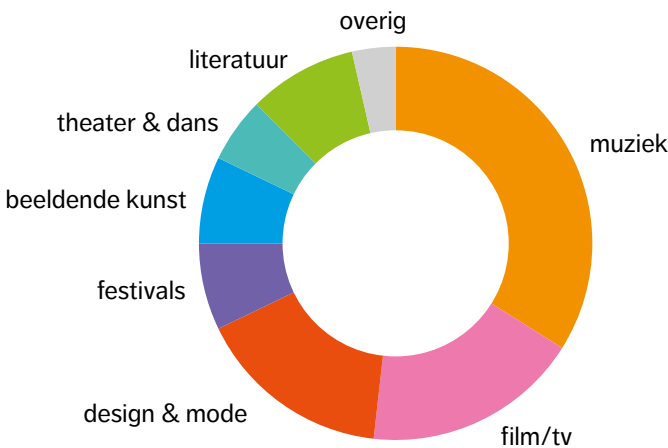
De Talentlening is opgenomen in het bestaande productenpakket van Cultuur+Ondernemen. De governancestructuur en werkwijze is aangepast, om een grotere omvang van leningen mogelijk te maken. De scheiding van risico's, functies en verantwoordelijkheden is aangescherpt door invoering van een raad van toezichtmodel bij het Fonds Cultuur+Financiering dat de leningen daadwerkelijk verstrekt. Het loket voor de Talentlening is vanaf april 2015 geopend.

RESULTATEN EN CONCLUSIES

De analyse van de resultaten leidt tot vijf kernconclusies:

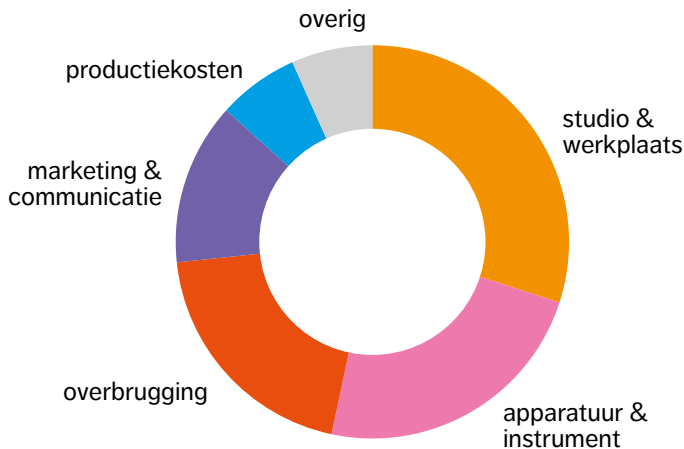
1 De belangstelling voor de Talentlening is volgens verwachting

Het *aantal aanvragen* voor Talentleningen (56 in de eerste 15 maanden) overtreft de verwachtingen. De *leningproductie* in euro's wordt nagenoeg behaald (€ 526.750 in de eerste 15 maanden). De Talentlening blijkt inderdaad breed inzetbaar qua verschillende disciplines, cross overs, type investeringen, en fase van talentontwikkeling. De defaults (serieuze betalingsachterstanden) zijn tot op heden beperkt tot één casus.

Figuur 1: Aanvragen Talentleningen

Deze gegevens, die ondersteund worden door de bevindingen van onze andere leenfaciliteiten, laten zien dat de Talentlening voorziet in een behoefte en de potentie heeft om verder door te groeien. Om deze potentie te kunnen verzilveren, is *thought leadership* vereist en aanhoudende aandacht voor communicatie. De kenmerken en karakteristieken van de Talentlening en de andere cultuurleningen krijgen ondanks alle inspanningen nog weinig aandacht bij kunstenaars, culturele organisaties en creatieven, die de blik in eerste instantie vooral op subsidies (blijven) richten. Een lening wordt vaak nog gezien als “laatste redmiddel” in plaats van een volwaardig financieringsinstrument.

Figuur 2: Bestedingsdoel toekenningen Talentleningen

2 De stap van aanvraag naar lening vergt extra begeleiding en verdieping

De stap van ‘aanvraag’ naar ‘toekenning’ kost meer aandacht en begeleiding dan ten tijde van de subsidieaanvraag verwacht werd. Daardoor loopt het aantal toekenningen (28) nog achter bij de projecties. Dat is vooral toe te schrijven aan twee aspecten: onervarenheid bij aanvragers bij het doen van een leningaanvraag, en de ‘prilheid’ van de projecten.

Zelden zijn aanvragen in één keer goed. Met andere woorden: de *business readiness* van de aanvrager en van de projecten is vaak nog onvoldoende en dat vergt advies, nadere uitwerking en vaak intensieve begeleiding. Dat geldt met name voor de wat grotere aanvragen en bedragen, die al gauw neerkomen op verschaffing van werkkapitaal en dus een goed ondernemingsplan en goed overzicht van de verwachte inkomsten en uitgaven vereisen.

"EEN GROTE MARMEREN BUSTE IN
CHINA LATEN UITHAKKEN. EEN LENING
MAAKTE DAT MOGELIJK."

Casper Braat
Productontwerper

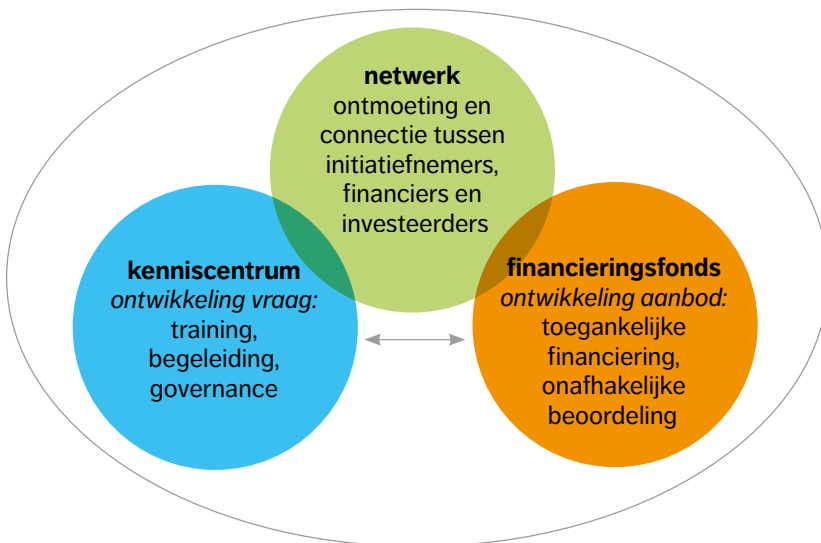
3 Extra investering in 'flankerend beleid' is nodig

Dat de *business readiness* in de sector nog te wensen overlaat, is niet verwonderlijk. Het is in het algemeen een punt van aandacht als het gaat om het financieren van starters en/of innovatieve projecten; dat vergt de opzet en ontwikkeling van een volwaardig financieel ecosysteem. Maar het geldt *a fortiori* in de kunst- en cultuursector, die sterk subsidiegedreven is, gekenmerkt wordt door hoge risico's en lage rendementen en bovendien weinig ervaring heeft met voorfinanciering, investeren en terugverdienen.

Een financieel ecosysteem voor cultuur is nog nauwelijks ontwikkeld. Om dat te creëren en te versterken zijn extra investeringen in 'flankerend beleid' nodig. En wel op drie vlakken:

- communicatie (bekendheid geven aan de leenfaciliteit als zodanig)
- voorlichting (wat betekent het om te gaan lenen, waar liggen de kansen en de risico's, hoe schat je die in)
- advies (specifieke begeleiding op maat). De vraag naar extra advies speelt zich vooral af in het traject voorafgaande aan het verstrekken van de lening, maar ook in de periode na het verstrekken van de lening, gedurende het investerings- en uitvoeringstraject

FINANCIIEEL ECOSYSTEEM CULTUUR

"MET DE LENING HEBBEN WE
210 NIEUWE BIOSCOOPSTOELEN
AANGESCHAFT."

Frank Groot – KINO Rotterdam

Rondetafelgesprek Cultuurfinanciering, mei 2016. Gesprek tussen fondsen, overheden, cultuurfinanciers, leningnemers en andere direct betrokkenen uit de financieringspraktijk van Cultuur+Ondernemen.

4 Er zijn goede kansen voor combinatie van financieringsinstrumenten

Een lening komt niet in de plaats van subsidies of andere inkomsten, want leningen op zichzelf zijn geen inkomsten. De lening moet immers altijd worden terugbetaald. Maar leningen stellen de kunstenaar of culturele organisatie wel in staat om andere inkomsten te genereren. De praktijkvoorbeelden en diepte-interviews met leningnemers laten zien dat dat veelvuldig het geval is. De Talent- en cultuurleningen versterken de marktpositie en het verdienpotentieel van kunstenaars, culturele organisaties en creatief ondernemers.

Het zou interessant zijn om deze impact van leningen op de kunst- en cultuursector nader te onderzoeken. Ook lijkt het kansrijk en zinvol om het leningproduct in kenmerken en karakteristieken verder door te ontwikkelen teneinde een explicietere koppeling te leggen naar andere financieringsvormen, waaronder ook investeringskapitaal. Meer in het bijzonder lijken er op korte termijn al goede kansen te liggen om de verbinding tussen lenen en crowdfunding te versterken. Een succesvolle crowdfunding is een belangrijke indicatie voor de aanwezigheid van een (betalend) publiek, terwijl omgekeerd een lening in aanvulling op crowdfunding de financiële armslag van de kunstenaar, culturele instelling of creatief ondernemer het terugverdienpotentieel substantieel kan verruimen.

AANBEVELINGEN

De evaluatie rondt af met de volgende aanbevelingen:

1. Investeer extra in communicatie en herkenbaarheid van de leenfaciliteit.
2. Investeer extra in voorlichting en advies, oftewel in *capacity building*.
3. Maak 'de voorkant' van de aanvraagprocedure nog beter toegankelijk en flexibeler, door nieuwe tools te ontwikkelen, het beoordelingsprotocol verder aan te scherpen en meer maatwerk mogelijk te maken bij het opstellen en aanleveren van cijfers.
4. Werk aan productontwikkeling en (op korte termijn) aan de integratie van met name lenen en crowdfunding, met zicht op combinatie met andere financieringsinstrumenten.
5. Creëer een netwerk of platform waar vragers en aanbieders van financiering en kapitaal elkaar kunnen ontmoeten, als onderdeel van een *Financieel Ecosysteem Cultuur*.

VERWACHTINGEN

De introductie van de Talentlening in de culturele en creatieve sector heeft duidelijk iets losgemaakt. Steeds meer kunstenaars, culturele organisaties en creatief ondernemers weten de weg naar deze faciliteit te vinden. Ook na de onderzochte periode, vanaf juli dit jaar, blijft het aantal aanvragen toenemen. Dat wekt de verwachting dat ook de doelstelling voor 2016 ruimschoots gehaald gaat worden.

De evaluatie geeft een aantal aangrijpingspunten voor het vervolg. Deze zijn er met name op gericht om een Financieel Ecosysteem Cultuur in te richten en verder te versterken, zodat lenen, investeren en terugverdienen een herkenbaar en steeds succesvoller concept wordt. Dit zal de weerbaarheid en continuïteit in de kunst- en cultuursector ten goede komen.

COLOFON

Dit is de samenvatting van 'De kunst van het lenen',
een uitgave van Cultuur+Ondernemen.

Cultuur+Ondernemen

Kerkstraat 204
1017 GV Amsterdam

Postbus 2617
1000 CP Amsterdam

020 535 25 00
info@cultuur-ondernemen.nl

cultuur-ondernemen.nl
fondscultuurfinanciering.nl
governancecodecultuur.nl

Eindredactie

Roelof Balk

Onderzoek

Joost Heinsius (Values of Culture&Creativity) en
Lisan Beune (Culture2Business)

Foto's

Maarten van Haaff, e.a.

Ontwerp

Bart Driessen

© oktober 2016

Hoewel de tekst met grote zorgvuldigheid is samengesteld, kan Cultuur+Ondernemen
geen aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele onjuistheden en onvolledigheden.

DE KUNST VAN HET LENEEN

In dit rapport laat Cultuur+Ondernemen zien wat de introductie van Talentleningen voor cultuur heeft opgeleverd. Leningen zijn geen inkomsten, want elke lening moet worden terugbetaald. Maar zij stellen kunstenaars, culturele organisaties en creatieven wel in staat om te investeren in hun toekomst, en om andere inkomsten te genereren. Elke afgeloste lening keert terug in het fonds en kan opnieuw worden ingezet voor een volgende investering. Zo wordt de sector duurzaam gefinancierd.

Steeds meer talenten weten de weg naar Talentleningen te vinden. De evaluatie geeft een aantal aangrijpingspunten voor het vervolg. Deze zijn er met name op gericht om een Financieel Ecosysteem Cultuur in te richten. Zodat lenen, investeren en terugverdienen begrijpelijk en toegankelijk worden voor iedereen in de sector.

Dit is de samenvatting, het volledige document is te vinden op cultuur-ondernemen.nl